

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

Agenturní zaměstnání z pohledu rumunských obyvatel
Aneta Šimková

Bakalářská práce
2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta Šimková**
Osobní číslo: **H16096**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Agenturní zaměstnání z pohledu rumunských pracovníků**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce bude zaměřena na migraci rumunských obyvatel a jejich uplatnitelnost na trhu práce v České republice. Tato práce bude usilovat o prozkoumání jejich perspektiv ohledně pracovního uplatnění a osobního rozvoje. Jednou z podstatných otázek bude, co pro ně agenturní zaměstnání představuje a s čím se musí potýkat. Prostředkem k získávání informací bude především pozorování v mimopracovním prostředí a polostrukturované rozhovory.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Allport, G. W. 2004. O povaze předsudků. Praha: Prostor.
- Baršová, A., P. Barša 2005. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita.
- Berger, P. L., T. Luckmann 1999. Sociální konstrukce reality, Pojednání o sociologii vědění. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Horecký, J., V. Samek 2015. Agenturní zaměstnávání ve vybraných zemích Evropské unie. Praha: Českomoravská konfederace odborových svazů.
- Hendl, J. 2016. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál.
- Pichr, J., J. Stádník, V. Hej 2013. Agenturní zaměstnávání v komplexních souvislostech Jan Pichrt a kol. Praha: C. H. Beck.
- Strauss, A., J. Corbin 1999. Základy kvalitativního výzkumu. Brno: Sdružení podané ruce.
- Szaló, C. 2008. Transnacionální migrace. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Vertovec, S., R. Cohen 1999. Migration, Diasporas, and Transnationalism. Cheltenham: Edward Elgar.
- Horáková M., I. Macounová 2006. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Praha: VÚPSV.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Synková, Ph.D.

Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce:

30. března 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. března 2019

L.S.

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2018

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 10. 09. 2019

Aneta Šimková

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat PhDr. Haně Synkové, Ph.D. za odborné vedení, osobní konzultace, užitečné informace, rady a připomínky týkající se mé bakalářské práce. Dále také děkuji mým informantům za jejich čas a ochotu při realizaci výzkum.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá migrací rumunských obyvatel a jejich uplatněním na trhu práce v České republice. V práci jsou uvedeny zkušenosti informantů s pracovními agenturami a jejich vztahy k těmto agenturám. Nejdříve se práce zabývá migrací a termíny s ní souvisejícími. Praktická část práce umožňuje náhled do rumunské komunity. Cílem práce je odhalit kladné a záporné zážitky informantů, se kterými se u agentur v České republice setkali.

KLÍČOVÁ SLOVA

migrace, agenturní zaměstnání, rumunská komunita

NÁZEV ANGLICKY

Agency employment from the perspective of Romanian workers

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the migration of Romanian residents and their participation in the Czech labor market. In this thesis, we can find experiences of informants related to employment agencies and their relationships to these agencies. The first part of the text deals with migration and related terms. The practical part of the thesis brings insight into Romanian community. The object of the thesis is to reveal positive and negative experiences of informants with agencies in the Czech Republic.

KEYWORDS

migration, agency employment, the Romanian community

OBSAH

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	8
ÚVOD.....	9
1 PROBLEMATIKA MIGRACE RUMUNSKÝCH OBČANŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY.....	11
1.1 Rumunští obyvatelé	11
1.2 Definice pojmu migrace.....	12
1.2.1 Historický vývoj přístupů k migraci	12
1.2.2 Současné pojetí migrace	14
1.2.3 Pracovní migrace v ČR.....	15
1.2.4 Migrace rumunských obyvatel.....	16
1.3 Pracovní agentury a cizinci.....	18
1.3.1 Fungování pracovních agentur v Pardubicích	18
1.3.2 Uživatelé agentur	19
1.3.3 Zaměstnanci agentur	20
2 METODOLOGIE	22
2.1 Interview	22
2.2 Otázky k interview	23
2.3 Místa a časy rozhovorů	24
2.4 Etika	25
2.5 Informanti	26
3 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A JEJICH INTERPRETACE.....	28
3.1 Charakteristika informantů	28
3.2 Analýza rozhovorů.....	31
3.2.1 Výběr práce v cizině a požadavky	31
3.2.2 Agentury a jejich fungování	34
3.2.3 Cíle a možnosti rumunských pracovníků v současnosti	37
4 ZÁVĚR	39
POUŽITÁ LITERATURA.....	42

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1: Ukázka výplatnice.....	18
Tabulka 1: Počet migrantů.....	14

ÚVOD

Výběr vhodného tématu je zásadní pro tvorbu jakékoli práce. Nebylo tomu jinak ani v mém případě. Jsem toho názoru, že než se budeme zabývat metodologií nebo samotným výzkumem, je důležité čtenáře seznámit s procesem výběru tématu. V následujících řádcích bych si tedy dovolila uvést, proč jsem si vybrala právě téma „agenturní zaměstnání z pohledu rumunských obyvatel“ a jaké jsem při výběru měla problémy.

V průběhu svého studia jsem se zabývala dětmi, které vycházely z dětského domova. Prvotně jsem se tedy chtěla pohybovat v této oblasti. Během realizace výzkumu jsem však zjistila, že získat informace je velice složitý a dlouhodobý proces. Pohybovala jsem se v dětském ústavu s přechodovým bydlištěm, kde jsem se dostala do kontaktu s lidmi, kteří již dětský domov opustili, nebo je to v nejbližší době čekalo. Problém však nastal v okamžiku, kdy jsem téma rozhovoru zaměřila na jakékoliv téma ohledně dětského domova, například odchod či nástup do dětského domova nebo samotný život v dětském domově. Informantům se nechtělo o tomto tématu komunikovat a každý výsledek mého rozhovoru byl velice stručný. Jasně bylo, že pokud mě více nepoznají a neucítí důvěru, komunikovat se mnou na toto téma nebudou. Stálo přede mnou rozhodnutí, zda vybrat téma jiné, nebo nadále pokračovat.

Došla jsem k závěru, že změna tématu pro mě bude komfortnější a jistější. Dlouhou dobu jsem přemýšlela nad tím, čemu se věnuji a co mě v běžném životě obklopuje. Během studia na vysoké škole jsem se začala pohybovat mezi rumunskou komunitou žijící v České republice. Rozhodla jsem se tedy těchto znalostí využít pro mou bakalářskou práci. Osobní zkušenosti mě také dovedly k tomu, čím se v mé práci zabývám. Konkrétně tedy agenturami a agenturními zaměstnanci. Velká řada rumunských obyvatel do České republiky přijíždí za účelem výdělků. S ohledem na jazykovou bariéru, pojištění, ubytování a velkou řadu jiných neméně důležitých aspektů je většina cizinců zaměstnávána přes agentury. V dnešní době pracovní agentury slaví velký rozmach a slávu. Jsem tedy velice ráda, že jsem měla tu možnost dostat se k této formě zaměstnávání blíže. Do doby, než započal můj výzkum, jsem se s informacemi o tomto typu zaměstnávání setkávala pouze okrajově.

Zkoumanou skupinou v mé práci jsou agenturní rumunští zaměstnanci. Struktura práce plně kopíruje můj postup při tvorbě výzkumu. První kapitola se zabývá rumunskými obyvateli jako takovými a nalezneme zde stručnou charakteristiku rumunské společnosti. Dále se pozastavuje nad pojmem migrace. Zabývá se jak migrací všeobecnou, tak i migrací konkrétní. V neposlední řadě se zde věnuji agenturám a jejich fungování. Popisují konkrétní příklady

agentur, které působí na Pardubicku, a náplň jejich činnosti. Cílem celé první části mé práce je seznámení čtenáře s co nejpodrobnějšími informacemi k danému tématu. Díky získání těchto informací je pro čtenáře zajištěna lepší orientace v textu.

Následující druhá část se věnuje metodologii terénního výzkumu, zejména práci s informanty. Seznamujeme se zde s výzkumnými otázkami, strategií výzkumu a technikou zpracování dat. Věnuji se zde také mému postavení ve výzkumu, které samozřejmě ovlivňuje výpovědi mých informantů. V neposlední řadě v této kapitole také nalezneme odpovědi na etické otázky.

V další části se věnuji samotným výstupům. Obsahuje především interpretaci získaných dat a jejich zhodnocení. Součástí této kapitoly je také seznámení čtenáře s informanty a jejich osobními zkušenostmi a příběhy, které byly pro sběr dat zásadní. Stěžejní částí výzkumu je analýza získaných dat. Zde jsem využila dřívější rozdělení otázek do několika oblastí. Závěrem, odpovídám na výzkumné otázky, které jsem si kladla na začátku výzkumu. Shrnuji mnou získané poznatky.

1 PROBLEMATIKA MIGRACE RUMUNSKÝCH OBČANŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY

Před zahájením samotného výzkumu je velice důležité se důkladně seznámit s danou problematikou. Teoretické zdroje a prameny, ze kterých jsem vycházela, lze rozdělit do několika rovin. První se věnuje rumunským migrantům. Uvádí četnost rumunských obyvatel v České republice a věnuje se pochopení těchto obyvatel a jejich zvyků. Další důležitou částí je vymezení migrace a pojmů v této oblasti důležitých. V poslední části této kapitoly nalezneme informace o agenturním zaměstnávání a o celkovém fungování agentur na Pardubicku.

1.1 Rumunští obyvatelé

Budeme-li mluvit o rumunských obyvatelích, měli bychom mít stále na paměti, že nemluvíme o jednotném vzorci chování. Jednoduše není možné říct „On je Rumun, proto je agresivní“. Dnešním fenoménem bohužel bývá, že většina lidí se nechá ovlivnit metodou generalizace. „Generalizace (metoda zobecnění) je vědeckou metodou, kdy je informace o jednotlivém jevu či objektu vztažena na celou třídu (skupinu) jevů či objektů. Podstatou je přisouzení vlastnosti zjištěné u užší skupiny skupině širší. Z poznání daného jednotlivého jevu či objektu, který je znám, je vyvozováno chování více jevů či objektů“ (Široký 2011: 32).

Často se setkávám s názorem, že Rumunsko je zemí, kde lidé žijí ve špatných životních podmínkách. Převládá zde nedostatek a chudoba. Tato situace je zřejmě způsobena tím, že většina lidí vnímá Rumunsko stále stejné, jako bylo v 80. letech. V této době byl stále u moci Nicolae Ceaușescu, což je jeden z nejznámějších vůdců Rumunska. Během jeho vlády, která trvala až neuvěřitelných 25 let, byl národem milován a následně právě v 80. letech nenáviděn. Jak uvádí Tejchman, v začátcích své vlády byl Ceaușescu svou zemí opěvován. Vnímán byl jako dobrý vůdce a panovník, někteří lidé (především starší) ho dodnes obdivují a vnímají kladně. V pozdějších letech se však situace otočila. Stát pod vládou Ceaușesca začal mít velké finanční problémy. Vůdce se tedy rozhodl pro radikální řešení těchto problémů. Nastavil ve své zemi taková pravidla, která měla vést k úspornému řešení. Lidé při nákupu dostávali jenom určitý počet potravin na osobu, zvyšovaly se daně a lidé začali přicházet o důležité životní zdroje. Díky nespokojenosti národa začaly na povrch vystupovat i jiné události, které se během jeho vlády podařilo skrýt. Ceaușescu se svou ženou byli nakonec odsouzeni k trestu smrti. V Rumunsku se setkáme s rozporuplnými reakcemi na toto období. Jedno je ale jasné,

postava Nicolae Ceaușesca je všem velice dobře známá. Od té doby však uplynula řada let, poměry zde jsou daleko jiné a Rumunsko může znovu konkurovat svým sousedním státům. (Tejchman 2004)

Ráda bych uvedla některá obecná fakta, která, troufám si tvrdit, platí u všech rumunských obyvatel, se kterými jsem se doposud setkala. Rumunští obyvatelé mají jako každý jiný národ na světě své světlé i stinné stránky. Ze své vlastní zkušenosti mohu říci, že Rumuni jsou velice přátelští a pohostinní lidé. Rádi o sobě tvrdí, že mají nejkrásnější přírodu, nejkvalitnější dobytek a ty nejhezčí ženy. Jsou pyšní na svou zemi a na to, kým jsou, i když ve světě se s takovou chválou setkají jenom zřídka. Mají velkou migrační historii. Většina rumunských obyvatel jezdí za prací do ciziny. Sami o sobě tvrdí, že je to zapříčiněno spíše vrozeným cestovatelským pudem a rodinným vzorem.

Co se komunikace týče, interakce mezi mluvčími je mnohem „temperamentnější“, než je tomu v České republice. Pokud vidíme vést dialog dva rumunské obyvatele, můžeme si všimnout silné gestikulace a velkého množství hlasitých slov. Já jsem zpočátku měla tendenci do rozhovoru zasahovat a klidnit situaci. Později jsem však zjistila, že se o žádnou výměnu názorů nejedná a jde o naprosto běžný a klidný rozhovor. Rumunští obyvatelé jsou rovněž velice impulzivní a ochranářští. Jednou z hlavních hodnot je rodina, která hraje velice důležitou roli v jejich životech, a oni sami si to moc dobře uvědomují. Svě příbuzné a jejich čest velice důkladně hájí za každé situace.

1.2 Definice pojmu migrace

Účelem této kapitoly je čtenáře seznámit se základními informacemi spojenými s migrací. S tímto pojmem se setkáváme v mnoha souvislostech. Můžeme mluvit o migraci zvířat, rostlin, genů a jiných jevů. Zde se budu věnovat migraci lidí. Přesídlování jednotlivců či celých národů je fenoménem vývoje lidské společnosti již celou řadu let. „Homo migrans existuje stejně dlouho jako Homo sapiens, neboť pohyb z místa na místo patří k podmínkám lidského bytí podobně jako zrození, nemoci a smrt“ (Bade 2005: 7). „Příliv nových pracovních sil vede k ustanovení nových permanentních etnických menšin“ (Eriksen 2002).

1.2.1 Historický vývoj přístupů k migraci

Jak ve své publikaci uvádí Mgr. Milada Horáková (2003: 5), dnešní Evropa se stala migračně atraktivní a z některých států se stávají dokonce imigrační země. Migrace hraje velkou roli v globalizaci dnešního světa. Není tedy divu, že zkoumání tohoto jevu zajímalo

nejednoho badatele. Toto téma je tak široké, že na něj můžeme nahlížet hned z několika perspektiv, např. ekonomické, psychologické či etnografické.

„V sociálních vědách zaujímá studium fenoménu migrace plnohodnotné postavení po dobu více než jednoho století. Počínaje E. G. Ravensteinem a jeho studií *The Laws of Migration* z roku 1885“ (Henig 2007: 35). Ve své práci formuje sedm základních zákonů migrace. Palát ve své publikaci uvádí všech sedm zákonů. Já bych ráda uvedla dva zákony: „každý migrační tok vytváří zpětnou migraci“ nebo „Venkovské obyvatelstvo migruje více než obyvatelé městských oblastí.“ (Palát 2014: 704) Pro rozvoj přístupů k migrační politice byl podstatný rozvoj německé sociologie, především prostřednictvím Simmela a Webera. Na přelomu 19. a 20. století na tento přístup začíná navazovat Chicagská škola a vzniká výrazný posun. Oba tyto přístupy přestávají chápat migraci jako mechanické přemísťování a začíná být zájem o zkoumání nově vzniklých sociálních vazeb v cílových zemích. Chicagská škola, konkrétně její první generace, je spojena s jmény Florian Witold Znaniecki a William Isaac Thomas (Drbohlav, Uherek 2007). V letech 1908-1920 se zabývali výzkumy polských emigrantů do USA. Vedle již výše zmíněných se v tomto spojení objevuje důležité jméno Robert Ezra Park, který téma migrace rozpracoval ve své teorii marginalizace, která představuje člověka mezi dvěma kulturami. Navazuje tím tak na myšlenku Williama I. Thomase. Park se touto problematikou zabýval ve svých dílech, jako jsou např. „Race and Culture“ a „The City“ (Drbohlav, Uherek 2007). Určité základní koncepty migrace se uchytily i v jiných „školách“. Ve studiu sociokulturní antropologie hrála důležitou roli Manchesterská škola. Badatelé spojení s tímto směrem prováděli výzkumy týkající se urbanizace, migrace a sociálních změn, jejich hlavním sídlem byla dnešní Zambie. Důležitá pro ně byla oblast tzv. „Měděného pásu“ (Henig 2007). Mezi badatele, kteří se hlásí k tomuto směru, patří Robert Redfield, Ralph Lindton a Melville J. Herskovitz. Tito autoři se společně snažili vymezit pojem akulturace a sociální konflikt. Herskovitz pak dále koncept sociálního konfliktu aplikoval na černošskou populaci v Americe. Tento koncept pak následně rozpracoval antropolog v oblasti práv a člen manchesterské školy Max Gluckman (Drbohlav, Uherek 2007).

Další významný posun v přístupech k migraci se zformoval na začátku 20. let, kdy William Petersen zpracoval dílo *Obecná typologie*. Ve svém díle uvádí že se migrace mění v čase. Také dle jeho názoru nelze teorii migrací aplikovat, aniž bychom poznali migrující skupinu. Na tento koncept se pak pokusil navázat Andreas Demuth (Drbohlav, Uherek 2007). Dostáváme se do 60. let 20. století, ve kterých se nám opět objevují původní zákony Ravensteina. Svým způsobem na něj plynule navazují Donald Joseph Bogue, Everett Lee,

William Petersen a Clifford Jansen. Jedná se o tzv. koncept „push-pull“ faktorů. Tito čtyři badatelé předpokládali, že existují dvě skupiny faktorů. V první skupině se jedná o ty situace, zvyky nebo skutečnosti, které jedince z dané oblasti vypuzují. Na druhé straně potom existuje skupina faktorů, které jedince naopak přitahují (Drbohlav, Uherek 2007). „Push faktory jsou zejména nepříznivé ekonomické, sociální, environmentální a demografické podmínky v zemi (například nedostatek ekonomických příležitostí, špatné zdravotnictví a vzdělání, vysoký). Pull faktory jsou naopak relativně příznivější podmínky v cílové zemi (mnoho pracovních příležitostí, dostupnost přírodních zdrojů, příznivé podnebí, lepší zdravotnické služby, politická svoboda)“ (Čerňanská 2018).

1.2.2 Současné pojetí migrace

V současné době rozdělujeme migraci hned podle několika rysů. Nejjednodušší dělení je legální a nelegální migrace. Dále potom můžeme migraci rozdělit podle důvodu přesídlování, mluvili bychom následně o pracovní migraci, migraci za účelem ucelení rodin a jiných. Měřítek, podle kterých migraci dělíme, je opravdu velké množství. To samé následně můžeme říci i o přístupech k migraci. Já jsem se už výše určitému vývoji konceptu migrace věnovala, poslední, který jsem uváděla, byl koncept „push-pull“ faktorů, který do velké míry převládá dodnes. Pro studium migrace jsou tyto faktory velice důležitým měřítkem (Henig 2007).

V dnešní době velmi rozšířeným pojmem je „transnacionální migrace“. Tato teorie je založena na principu duality. Velké množství autorů začalo čím dál tím více upozorňovat na to, že migranti se přestávají usazovat natrvalo, ale naopak si ponechávají svoje dlouhodobé sociální, ekonomické či geografické vazby. „Zastánci teorií transnacionální migrace trvají na tom, že kromě toho, že koncept transnacionální migrace odkazuje na udržování kontaktů s původním domovem přestěhovalců, odkazuje také na souběžné začleňování v jejich novém domově“ (Szaló 2007: 22). V dřívějších dobách, tedy během historického vývoje konceptu migrace, se většina konceptů soustředila převážně na asimilaci, tedy na to, jak migranti zvládají nové životy a začleňování. „Asimilacionismus ve vztahu k přistěhovalcům se rozvinul v období, kdy vznikl problém imigrace, jak ho známe dnes, a kdy se začaly rozvíjet první systematické přistěhovalcecké politiky“ (Barša, Baršová 2005: 35). Szaló (2007: 25) uvádí, že když migranti překračují státní hranice, neznamená to, že svůj dosavadní život a původ nechávají za sebou. Uvádí, že je tomu spíše naopak a propojují se tak jejich domovy. Dnes je evidentní velká řada globalizačních procesů, které podporují právě praktiky migrantů.

Můžeme mluvit o globalizaci literatury, ekonomické nebo technologické procesy. „Výsledky globalizace a transnacionalismu jsou rozsáhlé, existuje velké množství transnacionálně propojených skupin“ (Vertovec 2009: 161). „Formující síly transnacionální povahy jsou do velké míry anonymní, takže je těžké je identifikovat. Nepředstavují ucelený systém či řád.“ (Bauman 1999: 73)

1.2.3 Pracovní migrace v ČR

Ve své práci se zabývám pracovní migrací. Jak už název napovídá, jedná se o přesouvání obyvatel za účelem lepších pracovních příležitostí. Zkoumám tedy zejména migraci dobrovolnou a mezinárodní. V České republice tuto problematiku upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. Mají ji v kompetenci Policie ČR, Ministerstvo vnitra ČR a Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Tyto orgány se účastní na všech jednání ohledně práce s cizinci, jako je udělení přechodného či trvalého pobytu, vycestování cizince, udělení rodného čísla. V ČR cizince rozdělujeme do 3 skupin, podle kterých je pak udělován typ pobytu.¹ Občané třetích zemí, Cizinci bez ohledu na hranice EU² a poslední Občané EU a jejich rodinní příslušníci. Poslední kategorii se budeme věnovat, protože je pro můj další výzkum zásadní. V tomto případě se mohou cizinci na území našeho státu pohybovat bez registrace. Během svého výzkumu jsem se setkala s velkým množstvím lidí, kteří nejsou registrováni, tedy nevlastní žádný doklad o jejich pobytu, pouze pracovní smlouvu. Zabývala jsem se konkrétně rumunskými migranty. U nich platí, že bez registrace jsou většinou ti, kteří jezdí do ČR pouze pracovat a většinu svého výdělku přeposílají rodinám v jejich rodné zemi. Pokud si však cizinci chtějí ulehčit komunikaci s úřady, je zapotřebí, aby si zařídili druh povolení, který jim v jejich situaci náleží. Jako první mají možnost dostat tzv. přechodný pobyt³. Pro cizince, kteří v České republice vidí svůj kariérní i soukromý život a chtějí zde tedy delší dobu přebývat, je přechodný pobyt velice důležitý. Započítává se do doby strávené

¹ Na samotné udělení pobytu, které je pro cizince velice důležité, se vztahují dva zákony: Zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.

² Cizinci podléhající bezpečnostní ochraně, ve většině případů se jedná o žadatele o azyl nebo cizince, kteří v zemi pobývají nelegálně.

³ §16 zákona č.326/1999 Sb.

v této zemi, a to nadále slouží k vystavení trvalého pobytu⁴. Tento typ dokumentu je pro cizince zásadní. Budeme-li mluvit o pracovních možnostech, bydlení nebo komunikaci s bankami, v každé této situaci je trvalý pobyt stěžejní. Pomyslně to ukazuje, že cizinec má v úmyslu v ČR zůstat a budovat zde svůj pracovní či soukromý život. Výrazným příkladem je úvěr či hypotéka. Pokud bude cizinec v bance žádat o úvěr, většina bank ho zamítne, nebo schválí půjčku maximálně do výše 50 000 Kč. Po předložení trvalého pobytu se situace razantně mění. Sami bankéři uvádějí, že ČNB⁵ potřebuje trvalý pobyt jako jakési potvrzení toho, že uživatel bude poctivě splácet a nevrátí se v blízké době zpět do své domoviny.⁶ Teď ale už k tomu, jak je možné toto potvrzení získat. V zákoně⁷ existují dvě možnosti. Vydává se, pokud uplyne 5 let od vydání přechodného pobytu, který musí být nepřetržitý. To znamená, že cizinec za celou dobu trvání ani jednou nevycestoval z České republiky déle než na 6 měsíců. Druhou možností následně je, že doba trvání nepřetržitého přechodného pobytu je dva roky a zároveň je cizinec rodinným příbuzným člověka s trvalým pobytem v ČR po dobu minimálně 1 roku. Trvalý pobyt se vydává na 10 let, následně je nutné ověřit jeho platnost. Všechny žádosti o potvrzení přechodného nebo trvalého pobytu vyřizuje Ministerstvo vnitra ČR.

1.2.4 Migrace rumunských obyvatel

Mezi lidmi je rozšířená představa, že v České republice je velké množství rumunských obyvatel. Pravdou však zůstává, že jejich počet se pohybuje okolo 16 168. Konkrétně v Pardubicích jich nalezneme 1 013, z toho počet lidí s trvalým pobytem je 63. Tento počet je výrazně odlišný od příslušníků jiných národností. Na jejich konta můžeme připsat jiná čísla. Pro názornou ukázkou bych zde ráda nějaká uvedla.

⁴ §87h zákona č. 326/1999 Sb.

⁵ ČNB-Česká národní banka.

⁶ Informace získané během výzkumu pomocí konkrétních poboček různých bank, koordinátorů a respondentů.

⁷ §87h zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka č.1 - Počet migrantů 31. 8. 2019⁸

Země:	Pardubice:	Celkem:
Slovensko	1 098	119 530
Rumunsko	1 013	16 168
Bulharsko	941	16 662
Ukrajina	863	140 530
Vietnam	271	61 507
Rusko	153	37 717

Je důležité zmínit, že v tomto případě se jedná o obyvatele, kteří mají evidovaný přechodný i trvalý pobyt v ČR.⁹ Hlavním tématem mé práce je především migrace rumunských obyvatel do České republiky. Dovolte mi však se krátce pozastavit i u opačného směru. Tím mám na mysli migraci českých obyvatel do Rumunska. V Rumunsku nalezneme oblast rumunského Banátu. Skládá se z několika vesnic (Eibenthal, Bígr, Rovensko nebo Šumice), kde nalezneme skupiny česky mluvících obyvatel. Při své cestě do Banátu jsem navštívila vesnice dvě: Eibenthal a Šumici. Lidé si zde říkají „malé Česko“ uprostřed Rumunska. Pokud zavítáte do jedné z vesnic, připadáte si stejně jako v Čechách před mnoha lety. Staří i mladí lidé se baví večer v hospodě u cimbálovky. České komunity se zde začaly usídlit v 19. století. Lidé, kteří zde žijí, jsou právně považováni za Rumuny, ale jejich jazyk a tradice jsou stejné jako v České republice. Ve školách je běžná výuka českého jazyka a rumunského jazyka. To je zapříčiněno převážně tím, že rumunský Banát a jeho vesnice se rozkládají v horách a kopcích. Jsou tedy pomyslně odděleni od běžných rumunských obyvatel a měli tu možnost si plně zachovat svoji identitu. V dnešní době je součet lidí obývajících české vesnice v rumunském Banátu okolo 2500, avšak počet pomalu klesá z důvodu migrace do Čech, případně z důvodu odchodu mladých lidí do měst.

⁸ Cizinci 3. zemí se zaevidovaným povoleným pobytem na území České republiky a cizinci zemí EU+ Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se zaevidovaným pobytem na území České republiky k 31. 08. 2019.

Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>.

⁹ Jedná se o sčítání k datu 31. 8. 2019

1.3 Pracovní agentury a cizinci

V zákoníku práce nalezneme 4 paragrafy¹⁰, které se věnují tzv. agenturnímu zaměstnávání. V následujících řádcích bych ráda podstatu tohoto pojmu přiblížila. Pracovní agentura je společnost, konkrétně řečeno fyzická nebo právnická osoba, která svým zaměstnancům zprostředkovává práci. Samozřejmě jako každá jiná podnikající společnost musí být i tato držitelem oprávnění. Toto oprávnění má svá kritéria, např. trestní bezúhonnost, minimální věk 18 let, svéprávnost a odbornou způsobilost. Pokud jsou tyto a ostatní podmínky splněny, může být na základě žádosti vydáno oprávnění, které vydává Generální ředitelství Úřadu práce (Náhlíková Katelová 2018)

1.3.1 Fungování pracovních agentur v Pardubicích

Má-li agentura všechna potřebná oprávnění, může začít fungovat a realizovat své záměry. Velké množství agentur využívá pro nábor zaměstnanců fenomén pracovní migrace. Tedy nefunguje jen na poli vnitrostátním ale i na poli mezinárodním. Agenturám to umožňuje rychlý rozvoj a nabrání velkého množství pracovních sil. U konkrétních agentur můžeme tedy najít pobočky i v jiných státech jako je Slovensko, Rumunsko, Polsko, Srbsko a jiné. Jsou dva způsoby, jak se cizinci do České republiky dostávají. Prvním a zároveň nejčastějším způsobem je doporučení členů rodiny nebo známých. Druhým způsobem je osobní kontakt s agenturou v místě bydliště. Nezáleží, jakou možnost si zájemce vybere, důležitá je následná organizace. U obou možností se také první kontaktují konkrétní osoby, které pro agenturu pracují. Nebývá v tom žádný problém, v každé agentuře mají rodilého mluvčího, který má na starost vše, co se týče jeho přidělené skupiny. Každou národnost má na starosti jeden koordinátor a u něj migrant absolvuje i vstupní pohovor. Po kladném vyřízení žádosti a vstupním pohovoru následuje cesta svozovým autobusem do České republiky. Agentury mají smlouvy s ubytovnami v konkrétním místě působení-v Pardubicích se jedná o Hotel Harmony, Hotel Trim, Hotel Hůrka, Hotel Labe a jiné menší penziony. Zaměstnanec při příjezdu do ČR má již přidělený pokoj a svého koordinátora, který samozřejmě komunikuje jeho rodným jazykem. Na koordinátora se obrací s každým svým problémem nebo otázkou. Koordinátor s ním také následující dny odjíždí do

¹⁰ § 307a) a § 308,309 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. A dále § 58, §66 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

agentury, kde se podepisuje smlouva o zaměstnání a rovněž doprovází pracovníky při prvním uvedení do práce. Koordinátor hraje velice důležitou roli v pracovních životech zaměstnanců. Vztah s koordinátory a agenturami je poměrně citlivé téma, a ne vždy o něm moji informanti chtěli hovořit. Chtěla bych upozornit, že mluvím o obyvatelích EU, u jiných států existuje daleko složitější proces.

V Pardubicích, které jsou mou oblastí výzkumu, nalezneme hned několik agentur. Mezi nejznámější patří Manuvia a Simix. Manuvia funguje už dlouhou řadu let pod různými názvy. V roce 2018 však došlo k zásadnímu zvratu, díky kterému se tato společnost rozrostla. Spojilo se několik menších agentur Původní Xawax, Express People, Wincott People a McROY Group. Zabývají se logistikou, automobilovou výrobou a elektrotechnickým průmyslem. Mezi jejich uživatele (termín užívaný samotnými agenturami) můžeme zařadit Panasonic, Foxconn, Jtekt a jiné. Největšími uživateli právě této agentury je Foxconn a Panasonic. Všichni lidé, mluvíme o cizincích ale i o českých obyvatelích, kteří pracují v Panasonicu a Foxconnu pod agenturou, jsou členy jediné Manuvie. Já jsem informace do svého výzkumu konkrétně zjišťovala právě v této agentuře, kde jsou z mé zkušenosti velice milí a obětaví. Druhou již zmíněnou agenturou je Simix. Mezi jejich uživatele patří například Jtekt, KYB Manufacturing Czech, s.r.o. nebo Kiekert-CS, s.r.o. a jiné. V této agentuře je tomu stejně jako v Manuvii, zde je však hlavním uživatelem výše zmíněný Kiekert-CS, s.r.o. Obě dvě společnosti fungují mezinárodně, to znamená, že mají pobočky na všech místech spolupráce. Jmenovitě na Slovensku, v Rumunsku, Srbsku, na Ukrajině a v Polsku.

1.3.2 Uživatelé agentur

Pojďme se věnovat uživatelům těchto agentur. Zaměstnanec, který vstoupí do smluvního poměru s agenturou, by si měl být vědom toho, že se vždy jedná o třístranný smluvní vztah. Na jedné straně zaměstnanec osobně, dále již zmíněná agentura a nakonec firma nebo společnost, která je uživatelem. Jednoduše můžeme říci, že zaměstnavatel¹¹ se svěří do rukou agentury s konkrétním požadavkem. Agentura pak zajišťuje zaměstnavateli přísun nových zaměstnanců. Agentura své finanční ohodnocení nemůže požadovat na zaměstnancích.

¹¹ Zaměstnavatelem je myšlena společnost či firma, která hledá zaměstnance. A udává poptávku.

1.3.3 Zaměstnanci agentur

Mezi českými a zahraničními zaměstnanci se podmínky a povinnosti agentur lehce rozcházejí. První rozdíl můžeme nalézt při ujednání smlouvy. V případě cizinců je zaměstnavatelem konkrétní pracovní agentura. Smlouva musí obsahovat druh práce a firmu, kde bude zaměstnanec práci provádět. Důležitou součástí je také den nástupu a doba trvání práce. První smlouvu cizinec vždy dostává na dobu určitou, konkrétně tedy jeden rok. V praxi se o této smlouvě mluví jako o smlouvě dočasné. Následně je možné smlouvu prodloužit, a to na dobu neurčitou, pokud je s ním agentura spokojena. V neposlední řadě smlouva také musí obsahovat mzdové ohodnocení. Cizinec je vždy zaměstnancem agentury. Je mu týdně vyplácena záloha min. 1000 Kč. Má možnost navýšení zálohy maximálně na dvojnásobek původní zálohy. Zaměstnanec má také možnost odmítnutí záloh. Na konci měsíce je zaměstnanci vyplacena výplata. Jsou zde opět dvě možnosti: výplata na ruku v hotovosti (pokud nemají přechodný pobyt nebo chybí potvrzení o rodném čísle apod.) nebo výplata na účet. K uvedené výplatě zaměstnanec dostane i mzdový lístek, kde má rozepsány všechny položky, které mu byly z platu odečteny nebo přičteny. Tyto mzdové listky jsou u každého zaměstnance jiné. Odečítá se sociální a zdravotní pojištění a zálohy. Další již rozdílnou položkou u každého zaměstnance jsou stravenky, poplatek za telefon, poplatek za pokoj a jiné. Tyto položky na výplatnici naleznete pod názvem „Ostatní srážky“. Chtěla bych ještě upřesnit, že pokoj se platí pouze v takovém případě, má-li zaměstnanec pokoj nově zrekonstruovaný.¹² Peníze se však na druhou stranu mohou k platu i přičítat. Jedná se např. o situaci, kdy zaměstnanec má svoje ubytování. V takovémto případě má nárok na příspěvek max. 3000 Kč. Na následujícím obrázku uvádím příklad výplatnice – ovšem i pro mě jako občana ČR a rodilého mluvčího je náročné pochopit, za co jsou jednotlivé položky strhávány. Cizinci v tomto případě nemají velkou možnost se o položkách mzdy dohadovat.

¹² Pokud má zaměstnanec pokoj bez rekonstrukce, neplatí za pokoj nic. Pokoj za něj hradí agentura.

jméno a příjmení		5 2019		Tarif 91,4 Průměr 136,67	Dovolená nárok 25,5 Dovolená zůstatek 21	Manuvia Moravia s.r.o. Oborová ZP zaměstnanců bank a
číslo	popis	hod/dny	Od - do	Sazba	Koruny	Koruny
001	Základní mzda	159,5	/14,5		14 578	7 000
096	Sleva na dani				2 070	10 510
210	Dovolená	5,5	0,5	31 - 31	752	504
432	Osobní ohodnocení				1 451	1 343
455	Příplatek SO a NE 10%	44	/4		601	54
472	Příplatek za svátek 100%	11	/1		1 503	
707	Docházkový bonus				1 500	
708	Výkonový bonus				369	
709	Multifunkční příplatek				638	
712	Bonus za Spare Team				957	
894	Příplatek za odpolední 6 Kč/hod	28,5	/2,59	6,00	171	
895	Příplatek noční 12 Kč/hod	49	/4,45	12,00	588	
897	Příplatek za nepřetržitý provoz	159,5	/14,5	13,00	2 074	
010	Záloha na mzdu					7 000
933	Mzda na účet					10 510
953	Srážka - Stravenky					504
959	Ostatní srážky					1 343
985	Srážka za pojistné					54
Odprac. hodiny:		159,50		Úhrn příjmů:	25 182	
Neodprac. hodiny:		5,50		ZP firma:	2 267	
Hrubá mzda:		25 182		SP firma:	6 296	
Hrubý příjem:		25 182		Základ daně:	33 745	
Základ ZP:		25 182		VZ daň solidární:	0	
Základ SP:		25 182		Daň:	5 070	
ZP prac.:		1 134		Daň. sleva:	2 070	
SP prac.:		1 637		Daň. zvýhodnění:	0	
				Daň po slevě:	3 000	
				Daň. bonus:	0	
						Čistá mzda: 19 411
						K výplatě: 10 510
						na účet

Obrázek 1: Ukázka výplatnice

Jak jste si mohli všimnout, agentura svým zaměstnancům pomáhá, ale zároveň je dostává do nepřehledných situací. Je tedy velice rozporuplné, jak cizinci agentury vnímají. Pomáhají agentury v rozvoji pracovních dovedností nebo spíš slouží k přežití? Dostává zaměstnanec od agentury to, co je mu slibováno? Toto je malá část otázek, které mě při tomto tématu provázely.

2 METODOLOGIE

Bakalářská práce je založena na kvalitativním výzkumu. V tomto výzkumu byly informace získávány formou tematických interview s řadou rumunských obyvatel různých věkových generací. „Kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivnějšího kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců. Tyto situace jsou obvykle banální nebo normální, reflektující každodennost jedinců, skupin, společností nebo organizací“ (Hendl 2005: 51). Můj první kontakt se skupinou rumunských obyvatel započal před čtyřmi roky. V té době mě ani nenapadlo, že jednou budu zpracovávat práci na toto téma. Přišlo mi velice zajímavé, jak migranti mezi sebou komunikují a jak fungují zde v České republice, několik set kilometrů od jejich domoviny. Nevědomky jsem začala tuto komunitu vyhledávat a ráda jsem zjišťovala nové informace. Mohu říci, že toto období se stalo zásadním i pro můj budoucí život. Rumunští obyvatelé a jejich životy se stali součástí mého běžného života, dokonce ústředním tématem mé bakalářské práce. Začala jsem tedy být pozorná v určitých oblastech a více jsem se doptávala na pracovní život. Věci, které jsem si zatím nezapisovala, jsem poctivě začala přenášet do počítače.

2.1 Interview

Kvalitativní výzkum by se v tom nejlepším případě měl skládat ze zúčastněného pozorování a interview s informanty. Zúčastněnému pozorování jsem se již výše věnovala. Pozastavila bych se tedy na okamžik u interview. „Etnografické interview lze vymezit jako více či méně cílevědomou a řízenou komunikaci mezi antropologem a informátorem“ (Soukup 2014: 99). Z velké skupiny lidí, které v této komunitě znám, jsem si musela najít ty, kteří jsou ochotni na toto téma se mnou komunikovat. Jsem velice vděčná, že jsem mohla rozhovory realizovat u informantů, které dobře znám. Jsou mi známy jejich životní příběhy a skutečnosti, které je do ČR dovedly. Rozhovory tedy probíhaly více otevřeně a přátelsky. Dovolím si říci, že informanti měli ke mně důvěru a nebáli se mi svěřit s jejich pracovními i životními komplikacemi. Rozhovory jsem konkrétně realizovala s šesti muži a dvěma ženami. Zásadní pro mne bylo, aby informanti měli přechodný nebo trvalý pobyt v ČR, byli zaměstnanci pracovní agentury a dobu pobytu měli minimálně 1 rok. Může se zdát, že doba pobytu nemusí být jedním z primárních kritérií, ovšem během realizace výzkumu jsem zjistila, že doba strávená v České republice je velice důležitá. Pokud zde je respondent pouze pár měsíců, nemůže mít komplexní přehled o tom, jak agentura funguje. V praxi jsem se dost

často setkávala s tím, že ani člověk, který je v ČR 5 let, neví, jak některé věci fungují, tudíž často potřebuje komunikovat s koordinátorem.

2.2 Otázky k interview

Pro polostrukturované rozhovory jsem si připravila určitou osnovu. Jednalo se o škálu otázek, které jsem svým informantům pokládala. Samozřejmě otázky jsem všem informantům nepokládala stejné. Výběr otázek závisel na jejich konkrétní situaci a vývoji rozhovoru. Otázky mi však posloužily jako osnova při následném zpracování rozhovorů. Pro lepší orientaci v rozhovorech jsem si otázky rozdělila do 3 kategorií. První se týkala výběru práce v cizině a požadavků, druhá agentur a jejich fungování a třetí cílů a možností v současnosti. Do těchto okruhů jsem zařadila několik otázek a z těch jsem následně volila pro konkrétní rozhovor. Práce si klade 3 výzkumné otázky.

Jaké jsou zkušenosti rumunských migrantů s agenturním zaměstnáváním a co vidí jako klady a zápory této formy zaměstnávání?

Velká řada zaměstnanců má určité zkušenosti, někteří i z dalších zemí. Zajímalo mě, jaké jsou jejich připomínky k této formě zaměstnávání, jakým způsobem se vypořádávají s komplikacemi a jaké výhody či nevýhody vidí oproti kmenovým zaměstnancům.¹³

Co oni sami očekávají od života v České republice?

S touto výzkumnou otázkou se pojí motivace k vycestování a to, zda by rádi v ČR zakotvili nebo je zajímá pouze vydělávání peněz pro rodinu, která zůstává v Rumunsku.

Jaké kroky informanti realizují k tomu, aby došlo k uskutečnění jejich cílů?

Vnímají nabídku práce zároveň jako možnost profesního růstu? Jsou otevřeni sociálním vazbám v ČR a chtějí se učit například českému jazyku? Všechny tyto otázky můžeme zahrnout do této jediné otázky.

Jak už jsem uváděla, s informanty jsem v kontaktu, nebyl tedy problém se kdykoliv na rozhovoru domluvit. Všechny rozhovory byly opakované. Opakování rozhovoru mi sloužilo především k potvrzení předešlých výpovědí. Během rozhovoru jsme totiž většinou nebyli sami (například na pokoji), proto byl často informant ovlivňován někým druhým. Osvědčilo se mi tedy rozhovory opakovat za jiných podmínek (o samotě, v restauraci apod.), kdy i já jsem se otázku většinou snažila jinak formulovat. Většina mých informantů má znalosti

¹³ Kmenový zaměstnanec-zaměstnanec přímo konkrétní firmy.

českého jazyka velice nízké, proto byly rozhovory vedeny ve třech jazycích. Snažila jsem se o to, aby prioritní byl český jazyk (chápali to často i jako hodinu „české konverzace“), nevyhnula jsem se však situacím, kdy jsem musela použít znalosti anglického a rumunského jazyka. Nebylo tedy výjimkou, že se v jedné větě objevily dokonce 3 jazyky najednou.

T: Cum te simci an republika Cecha? (Jak se cítíš v České republice) ¹⁴

I: Noo. Mám problém with rezidenți din Cechia. Sometimes jsou moc arogantní a rasist. Jdu do marketu a moc český people kouká pãrinte. Já nerozumim proč. Chodil la munca, no fight. Já nevim proč. To není stejný, jako kde já byl jinde. ¹⁵

Pro člověka, který se v této komunitě nepohybuje, by mohlo být asi složité se v takovémto rozhovoru zorientovat. Já sama jsem měla někdy problém, proto mi velice pomáhalo si rozhovor nahrávat. Průběžné zapisování poznámek jsem zavrhlá hned v samém začátku. Nevyhovovalo mi průběžné zapisování a zároveň jsem měla pocit, že to narušuje atmosféru rozhovoru. Hodně často se informanti začali cítit dost nepohodlně a tím se měnil i styl jejich odpovědí. Volila jsem tedy průběžné nahrávání. Pokud to bylo možné a informant byl ochotný, měla jsem nahrávací zařízení, v mém případě telefon, položené na stole. Nastaly samozřejmě i situace, kdy nahrávání nebylo možné. V místnosti, kde probíhal rozhovor, nebyl dostatečný klid na nahrávku nebo se informant rozhodl, že mu nahrávání vadí. V takovém případě jsem měla notes, do kterého jsem si vše zapsala neprodleně po skončení rozhovoru. Pokud citaci nepřekládám přímo v poznámce pod čarou, najde čtenář některé výrazy, které používají moji informanti, v terminologickém slovníčku v příloze 1.

2.3 Místa a časy rozhovorů

Můj výzkum byl realizován v Pardubicích. Zde jsem se věnovala svým informantům, mezi které patřili hlavně rumunští zaměstnanci, kteří pracují přes agenturu. Nedílnou součástí však byli také přímo koordinátoři, kteří mě seznámili s formou tohoto zaměstnávání a možnostmi, které tato práce nabízí. Tyto rozhovory byly stručnější a nepočítám je do celkového počtu rozhovorů. Rozhovory byly realizovány hned na několika místech. V úvodu

¹⁴ Některé otázky jsem pokládala v rumunštině pro lepší srozumitelnost.

¹⁵ Noo. Mám problém s obyvateli ČR. Někdy jsou moc arogantní a rasističtí. Jdu do obchodu a moc českých lidí na mě kouká nadřazeně. Nerozumím proč. Chodím do práce, neperu se. Nevím proč. Není to stejné jako v jiných zemích, kde jsem byl.

výzkumu jsem se snažila zjistit nějaké informace o agenturách. Proto mé první kroky vedly do agentury. Vybrala jsem si agenturu, která v dnešní době nese název Manuvia. Mohu říci, že spolupráce byla více než dobrá. Díky svému známému jsem se dozvěděla velkou řadu informací, které pro mě byly důležité. Bylo mi jasné, že konkrétní interní informace mi nebudou dostupné a ani jsem se o přístup k nim nepokoušela. Jednalo se hlavně o obecné věci, které mi pomohly při následné tvorbě otázek a vedení rozhovorů.

Často jsem docházela na jednu ubytovnu. Všichni moji informanti bydleli na této ubytovně a nebyl tedy důvod poohlížet se někde jinde. Ze začátku jsem měla špatný pocit. Každý, kdo jednou navštívil ubytovnu v pozdních hodinách, mi dá určitě za pravdu, že příjemný pocit to není. Na ubytovně není nikdy ticho, lidé pracují na směny a vrací se v různé časové hodiny. Výjimkou nejsou ani občasná party na pokojích, které se díky ozvěně nesou celou halou. Tyto večerní akce a hlasitá hudba je zakázaná, ale jak to bývá, každý se tím neřídí. Velmi často mě doprovázel můj přítel, který mi také pomáhal s překladem v průběhu rozhovoru. Jiná místa jsem vždy volila podle dostupnosti. Velice oblíbený je jeden podnik, který má provoz nonstop. U cizinců bývá velice oblíbený hlavně kvůli své otevírací době. Mají možnost ho navštívit v nočních hodinách, ale také naopak v hodinách ranních, kdy končí v práci. Já jsem svého času v tomto podniku brigádně pracovala, měla jsem tedy možnost se seznámit s velkou řadou rumunských obyvatel. Využívala jsem tedy možnosti tohoto prostoru. V neposlední řadě jsem dost často vyhledávala různé kavárny a restaurace, kde je spíše klid a jsou vhodné pro nahrávku.

Časy rozhovorů se velice lišily. Vzhledem k vytíženosti mých informantů jsem se snažila časově přizpůsobit, i když vždy to možné nebylo. Jak už jsem uváděla, rozhovory jsem opakovala nebo naopak rozdělovala do několika částí. Většina rozhovorů probíhala o víkendu, který býval jak pro mě, tak pro mé informanty klidnější a méně časově náročný. Ve všední dny jsem rozhovory prováděla většinou v brzkých ranních hodinách nebo naopak v pozdních večerních hodinách, kdy se informanti vraceli z práce. Musím se přiznat, že to pro mě bylo celkem náročné. Jednou se to dokonce tak sešlo, že jsem rozhovor dělala v půl 12 v noci a skončili jsme v 1 ráno. Poté jsem ještě rozhovor dvě hodiny přepisovala a v 6 ráno jsem potom měla rozhovor druhý.

2.4 Etika

Pro můj výzkum bylo zásadní, abych všechny informanty plně seznámila s tím, jak budu s jejich výpověďmi zacházet a k čemu mi poslouží. Věděla jsem, že informanti mi jsou

naklonění a mám jejich důvěru. Bylo však zapotřebí informantům ukázat, že důvěru, kterou mi věnují, jsem rozhodnutá ctít a vážím si jí. Zpracovala jsem tedy jednoduchý dokument, kde všechny osoby informuji o tom, jak s informacemi budu nakládat. Jednalo se o formu informovaného souhlasu. Jak uvádí Soukup (2014: 96) ve své knize, zúčastněné pozorování výzkumníkovi umožňuje přístup k událostem, které by pro nečlena komunity byly nedosažitelné. Informovaný souhlas byl tedy velice důležitý nejenom pro interview. Vzhledem k tomu, že informanti byli cizinci a většinou jejich kvalita budoucího života záležela na jejich práci, byli velice opatrní, komu se svěří. Věřím v to, že pokud bych tento souhlas nezhotovala, dočkala bych se pouze kladných odpovědí. Je tedy více než jasné, že můj výzkum by potom nemohl mít valné výsledky. Jak jsem v průběhu výzkumu zjišťovala, bylo velice důležité souhlas rozšiřovat. Během rozhovoru jsem zjistila velkou řadu skutečností, které bylo důležité uvést do souhlasu. V praxi to tedy fungovalo tak, že jsem vždy během rozhovoru spolupracovala s informantem. Do předem připraveného volného místa jsem ručně vpisovala informace, na které mě informant upozornil, že nechce, abych použila. Každý souhlas byl autentický. Dokument jsem vždy tiskla po dvou výtiscích, jeden pro mne a jeden pro informanta. Oba obsahovaly můj podpis a podpis informanta. Vzhledem k tomu, že rozhovory obsahovaly často velice soukromé informace, používám z nich pouze ty nejzajímavější části, které však informantům nemohou uškodit.

Dle mého názoru bylo na místě informanty za rozhovory nějakým způsobem odměnit. Přece jenom mi věnovali svůj volný čas, který mohli strávit jiným způsobem a pro ně určitě přínosnějším. Vzhledem k tomu, že s většinou informantů jsem v přátelském vztahu, finanční odměna nepřipadala v úvahu. Rozhovory se konaly opakovaně, takže nepřišlo mi vhodné pořízení nějakého dárku. Vybrala jsem dle mého názoru nejprívětivější variantu, vždy když se konal rozhovor v restauraci nebo kavárně, pozvala jsem informanty na malé občerstvení. Pokud se rozhovory realizovaly na ubytovně, vždy jsem měla připravené s sebou nějaké pití a jídlo. Myslím si, že i toto rozhodnutí přispělo k velice příjemné atmosféře během rozhovoru.

2.5 Informanti

V této části mé práce bych se ráda věnovala těm nejdůležitějším, a to mým informantům. V předchozím textu jsem se zmínila, že skupinu tvořily dvě ženy a šest mužů. Informanty jsem nevybírala podle věku. Je jasné, že pokud bych sehnala informanty, kteří by zastupovali různé generace, bylo by to pro výzkum přínosné, avšak já jsem dokázala zajistit informanty, kteří se pohybovali ve věku od 20 do 40 let. Informanty jsem vyhledávala díky

mým již dříve vybudovaným kontaktům a vztahům. Samozřejmě každý, koho jsem kontaktovala, nebyl hned v prvních chvílích ochoten rozhovorem projít. Ze začátku jsem volila variantu takovou, že jsem hned při prvním kontaktu vysvětlila, o co by se mělo jednat a k čemu by výsledky měly být využity. Tato metoda se mi však neosvědčila, tak jsem se rozhodla si nejprve s informanty domluvit schůzku, kde jsem jim podrobněji vysvětlila, o co se bude jednat a že vše samozřejmě bude zabezpečeno jejich podpisem. Po měsíci jsem měla hned několik informantů, ze kterých časem vyšlo těchto 8.

3 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A JEJICH INTERPRETACE

3.1 Charakteristika informantů

V této části bych se ráda věnovala tomu nejdůležitějšímu, a to informantům. Ráda bych přiblížila osudy dvou mých informantů. Dle mého názoru jsou velice zajímavé a mě osobně velice zaujaly.

Informant č. 1

Jedná se o muže ve věku 28 let, v České republice pobývá 4 roky. Jeho příběh začíná již v Rumunsku v jeho 18 letech, kdy dostudoval střední školu techniky a managementu. Jeho rodina byla a doposud je velice známá chovem ovcí, který je v Rumunsku velice rozšířený. Vždy ho zajímaly cizí země a více než zůstat v Rumunsku ho táhla vidina cestovat a vydělávat si vlastní peníze. Jak on sám říká: „Dostal jsem se na univerzitu, ale nechci sedět někde v kanceláři, chci se učit novým věcem a do času být svobodný.“ Začal tedy cestovat, učit se nové jazyky a samozřejmě pracovat. Navštívil země jako Itálie, Španělsko, Anglie a v neposlední řadě Českou republiku. Většina míst pro něj byla pouze na přechodnou a krátkou dobu. Moje otázka se tedy ubírala směrem, proč zrovna Česká republika? „Já sám nevím, bratranec zavolał: jsem v Česku tak přijed'. Já přijel a bratranec za měsíc byl pryč.“ Dneska tomu jsou 4 roky, co žije zde, má českou přítelkyni a plánují spolu rodinu. V dnešní době můj informant pro agenturu již 2 měsíce nepracuje a pracuje přímo jako kmenový zaměstnanec v jedné místní nadnárodní firmě. Je schopen tedy porovnat to, jaká pro něj byla práce pod agenturou, tak práce „pod kmenem“. S tímto informantem se rozhovor vedl velice jednoduše. Velmi mi pomohla jeho dobrá znalost češtiny. Zajímalo mě, jak se informant vidí dnes? „Dneska si myslím, že mi Česká republika dala to, co doma ne.“ Říká, že tady našel to, co vlastně chtěl-práci, která ho naplňuje, možnost na sobě pracovat a rozvíjet se. Říká, že je velice důležité, zda člověk chce na sobě pracovat a vidí v České republice svou budoucnost. Velkou roli však připisuje i štěstí na lidi, které měl. Tím je myšlena jeho přítelkyně a lidé, které potkal při začátcích v ČR a zároveň při odchodu od agentury.

Informant č. 2

Příběh tohoto informanta je velice zajímavý pro mne byl také nejsložitější na zpracování. Mluvíme o muži ve věku 32 let, který se v dnešní době nachází ve vězení v České republice. S tímto mužem jsem se setkala náhodou, byl tedy jediný, který nepatřil do okruhu mých známých a nikdo mi na něj nezprostředkoval kontakt. První setkání proběhlo v baru, ve kterém jsem pracovala. Muž mi připadal sympatický, nebyl moc výstřední, spíše klidné povahy. Takový jsem měla první dojem. Protože informant mluvil obstojně anglicky poprosila jsem ho, zda by bylo možné se ho zeptat na několik otázek. Muž souhlasil a já měla velkou radost, že mám prvního informanta. Všechny rozhovory probíhaly v pořádku a v poklidu. Většinou jsme se setkávali v baru během mé směny nebo mimo mou pracovní dobu. Když jsem poslouchala jeho osobní příběh, začínala jsem mít špatný pocit. Do České republiky se dostal svým způsobem donucením. „Nu puteam sta in Romania. My mum told me, that I was dead for them“¹⁶ Možná ze zvědavosti jsem se začala ptát dál. V Rumunsku, měl můj informant velké problémy, byl závislý na automatech. Neustálé půjčky od bankovních i nebankovních institucí ho dohnaly a rodina se ho zřekla. Bylo mu tedy naznačeno, že pokud se chce zachránit, měl by nejlépe opustit Rumunsko. Uslyšel o možnosti práce v České republice, udělal pohovor a v době realizace rozhovoru zde byl 3 roky. Jak jsem se postupem času dozvěděla od známých nebo konkrétně od mého informanta, jeho životní styl se nezměnil ani v ČR. „Why me change? Bac pula. I like automats, girls and fihgts. Yeas, sometimes come police, but what make? I say: Já nerozumím. Jsem Rumun.“¹⁷ Musím přiznat, že jsem začínala mít lehký strach, ale pořád jsem si říkala, že udělám rozhovor a už informanta nemusím vidět. Vše se bohužel vyhrotilo a informant začal být vůči mne majetnický a já jsem měla veliké problémy s ním utnout kontakty. Když jsem měla většinu informací získanou, mohu říci, že jsem byla ráda. Byla jsem svědkem několika jeho potyček a v dnešní době jsem ráda, že tento člověk je ve vězení a v budoucnu ho čeká vyhoštění.

Ze všech životních příběhů jsem si vybrala tyto dva, které zde podrobněji popisují z toho důvodu, že ukazují, jak každý člověk je odlišný bez ohledu na národnost. Popisují zde dva příběhy, každý o jiném člověku stejné národnosti. Oba dva rozhovory mi něco daly, každý něco jiného, ale i tak jsem ráda, že jsem je mohla realizovat. Dva mé informanty jsem

¹⁶ „Nemohl jsem zůstat v Rumunsku. Moje mám mi řekla, že jsem pro ni mrtvý“

¹⁷ Proč se mám měnit? Ty vogo. Já mám rád automaty, holky a rvačky. Ano někdy přijede policie, ale co budou dělat? Já řeknu: Já nerozumím. Jsem Rumun.

již přiblížila a v následujících řádcích uvedu některé základní údaje o ostatních účastnících výzkumu.

Informant č. 3

Muž ve věku 38 let. V ČR je 15 let a jeho čeština byla spíše podprůměrná. Vystudoval automechanika, dnes pracuje jako operátor výroby. Naplno využívá agentury, je tedy ubytován na ubytovně. Celou rodinu, tedy 2 dcery a manželku nechal v Rumunsku a každý rok je navštěvuje ve dnech své dovolené. Místem jeho bydliště v Rumunsku je oblast Braşov.

Informant č. 4

Muž ve věku 25 let. V ČR je 5 let jeho čeština je nadprůměrná. Vystudoval technické lyceum. Dnes pracuje jako „machine keeper“. V ČR má přítelkyni české národnosti a čekají potomka. V Rumunsku má rodiče, které navštěvuje nebo oni létají do ČR za ním na návštěvu. Agentury už nevyužívá, je zaměstnaný jako kmenový zaměstnanec a bydlí v nájemném bytě. Místem bydliště v Rumunsku je oblast okolo většího města Galaţi.

Informant č. 5

Muž ve věku 27 let. V ČR je 7 let. Znalost češtiny je průměrná. Vystudoval střední průmyslovou školu. Pracuje jako jumper. Agentury využívá pouze z části. Bydlí v nájemném bytě se svou přítelkyní české národnosti. Svou rodinu v Rumunsku navštěvuje jednou až dvakrát do roka. Místem bydliště v Rumunsku je Galaţi.

Informant č. 6

Muž ve věku 35 let. V ČR je 3 roky. Znalost češtiny skoro nulová. Vystudoval střední školu elektrotechnickou. Pracuje jako operátor výroby. Agentury využívá naplno, má tedy pokoj na ubytovně. Se svou rodinou v Rumunsku není v kontaktu kvůli špatným rodinným vztahům. Místem bydliště v Rumunsku je Braşov.

Informantka č. 7

Žena ve věku 30 let. V ČR je 5 let. Znalost češtiny je průměrná. Je vystudovanou kadeřnicí a kosmetičkou. Pracuje jako operátorka výroby. Agentury využívá naplno, má tedy pokoj na ubytovně. Její rodina je z velké části také v ČR. V Rumunsku má pouze rodiče, za kterými jezdí každé Vánoce. Místem bydliště v Rumunsku je Constanţa.

Informantka č. 8

Žena, ve věku 26 let. V ČR je 6 let. Znalost češtiny je dobrá. Má vystudovanou střední školu ekonomickou. Pracuje jako operátorka výroby, ve svém volném čase pomáhá s výukou češtiny ostatním Rumunům. Její rodina je v Rumunsku a ona zde pobývá s manželem. Mají společný byt a agentury už využívá pouze ona. Její přítel je také Rumun. Do Rumunska jezdí pravidelně a jejich svatba se konala také tam. Jejím bydlištěm v Rumunsku je Constanţa.

Pokud bych tedy shrnula nejčastější znaky zkoumané skupiny, byly by následující:

Nejčastější místo bydliště: Braşov, Constanţa, Galaţi

Studium: U většiny středoškolské

Věk: 20-40 let

Čeština: celkově průměrná

Práce: většinou operátor

Zázemí v Rumunsku: většina informantů

Využití agentury: většinou plně

3.2 Analýza rozhovorů

Jak jsem již uváděla v oblasti týkající se metodologie práce, výzkum jsem pomyslně rozdělila do 3 částí podle tří výzkumných otázek tak, aby praktická část výzkumu byla přehlednější a jednodušší na zpracování.

3.2.1 Výběr práce v cizině a požadavky

Tuto oblast dělím na dvě části. První se týká důvodů pro opuštění státu a druhá naopak důvodů pro volbu práce v ČR. Nejprve mě zajímaly důvody, které vedly k opuštění jejich rodné země:

Když jsem se nad touto oblastí zamýšlela, tak mě samozřejmě napadlo několik možností, které by vedly mne samotnou k opuštění mé domoviny. Tyto důvody jsem si o měsíce později potvrdila při realizovaných výzkumech. První důvod, který napadne asi každého z nás, je důvod **ekonomický**. Proč byla jejich volbou právě Česká republika? Jsou zde jiné možnosti, je zde jednodušší sehnat práci nebo zde je lepší platové ohodnocení? To vše mě v této souvislosti napadalo. Dalším důvodem mohou být také **pracovní příležitosti ve smyslu získání nových znalostí v daném oboru** s myšlenkou navracení se zpět do vlasti.

Ekonomické důvody:

Můj výzkum mi potvrdil, že ekonomické důvody byly u mých informantů nejčastějším důvodem migrace. Není podstatné, zda se jedná o člověka těsně po studiu nebo už pracujícího, většinou se jejich výpovědi shodují.

Informant č. 6 říká: „Ano. Já doma a moje gadžika am avut mari probleme. Já nemám bine práce. Málo peníze. Já gata with moje gadžika. A mám doma nic. Tady mám peníze.“¹⁸

Informant č. 4, uvádí své důvody, proč opustil Rumunsko a svou rodinu následovně: „Já nevím, vystudoval jsem školu a chtěl jsem dělat něco jiného než se starat o ovce.¹⁹ Doma já nenašel, co hledal a když ano, tak za málo peněz. Nebo teda nevím, málo, já jsem chtěl prostě víc. Ve škole mě bavily jazyky, tak jsem řekl, že pojedu jinam, a tak se něco naučím a vydělám peníze. Hodně kamarádů jelo taky pryč a měli v cizině hodně peněz. Tak jsem řekl, že já taky.“

Informantka č. 7 říká: „Jsem já kadeřnice v Rumunsku hodně. Nebyla moc práce a já slyšela la munca v Cechia. V Italy is too much hard. Dobrý peníze, ale já musela čekat ještě half roku. To já nechtěla. V Rumunsku já musela hodně pracovat každý den 12 hodiny a musela já ještě la cosmetika. Potom já měla stejný peníze jako tady. V Cechia já nemám moc práce, ale mám dobrý peníze. Já mám hodně děvče, co want hair. Tak já mám čas, tak dělám vlasy na hotelu.“

Informant č. 3 říká: „V Rumunsku je to těžké, buď máš dobytek a máš hodně peněz, nebo jsi manager a máš hodně peněz. Pokud chceš třeba jako já opravovat auta, tak musíš hodně makat, abys uživil rodinu. Proto jsem se rozhodl, že budu pracovat v cizině a domů budu posílat peníze. A Česká republika byla asi nejjednodušší a nebylo to tak daleko.“²⁰

Většina informantů se shoduje na tom, že ekonomické důvody hrají velice výraznou roli v jejich rozhodování. U mladších lidí je zde faktorem spíše ctižádost a u starších nutnost se o rodinu postarat. Závěr však zůstává stejný-ekonomické důvody hrají důležitou roli v rozhodování.

¹⁸ Ano, já a moje žena jsme doma měli velké problémy. Já neměl dobrou práci a měl jsem málo peněz. Rozvedli jsem se s manželkou a doma jsem neměl nic. Tady mám peníze.

¹⁹ V Rumunsku je chov ovcí velice rozšířený a tento informant má otce, který se chovem ovcí živí. Bylo tedy jasné, že po skončení školy by musel otci být nápomocen.

²⁰ Zde celé přeloženo, protože informant má skoro nulové znalosti češtiny, a tak byl rozhovor vedený v jeho rodném jazyce.

Pracovní příležitosti:

Tento důvod se týká převážně mladých lidí, kteří jsou ihned po studiu. Většina informantů uvedla, že více než nabytí nových zkušeností, je lákala vidina **cestování**. Někteří z informantů doposud věří, že jednou se vrátí zpět do Rumunska a že díky „stáži“ v České republice budou mít o něco pestřejší životopis. Někteří naopak věří, že zde našli to, co čekali, práce a život v ČR je naplňuje.

Informant č. 1 říká: „Já jsem byl v hodně městech a státech Itálie, Španělsko, a tak různě. Jel jsem hnedka po škole, myslel jsem, že se vrátím do Rumunska. Mám tam mamku, tátu a zbytek rodiny. Chtěla jsem mít hezký životopis, ale tady jsem našel dobré lidi, skvělou ženu a dobré pracovní uplatnění, tak jsem se rozhodl, že tu asi zůstanu. Mám to tady rád.“

Informantka č. 8 říká: Já jsem si poprvé myslela, že se jedu jenom učit česky a potkala jsem tady manžela. Máme byt, dobrou práci, to v Rumunsku ne. Víš, já mám ale doma maminku a tatínka a mám ráda Rumunsko. Je tam hezky, klid a příroda, je to jiné než tady. Já ale myslím, že práce tady bude dobrá pro práci v Rumunsku. Teď byla svatba a musíme počkat, až budeme mít trochu peníze, ale děti já chci doma. Doma v Rumunsku.“

Je velice zajímavé poslouchat tak rozdílné názory. Stačí si povšimnout toho, jak kdo vnímá pojem „doma“. Při realizaci rozhovoru bylo právě toto slovo jedno z mých ústředních vodítek. Pokud člověk vnímá své doma v Rumunsku, vždy se bude chtít vracet a Českou republiku bude brát jako přestupní stanici. Pokud však začíná polemizovat o svém doma, nebo je již rozhodnut a o České republice mluví jako o svém domovu, je zde velká možnost, že se zde usadí. Samozřejmě se nejedná o nějaké obecné tvrzení, interpretuji pouze to, co jsem se díky výzkumu dozvěděla a čeho jsem si během realizace všimla.

Druhá část, týkající se výběru práce v cizině a požadavků je zároveň mojí otázkou pro výzkum.: **Co rumunští obyvatelé očekávají od života v České republice?**

Díky otázkám směřujícím k tomuto tématu jsem se dostala ke dvěma nejčastějším odpovědím. Jednou z nich je výdělek většího obnosu peněz za menší úsilí než v jejich domovině. Druhou je úplné opuštění Rumunska a vidina lepšího života jak pracovního, tak soukromého. Informanty tedy můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří ti, kteří peníze vydělávají pro svou rodinu a v České republice vidí jen jakýsi prostředek, jak se k penězům dostat. Druhou skupinu tvoří informanti, kteří chtějí změnit svoje životní standardy a v České republice chtějí budovat svou kariéru.

Informant č. 3 říká: „Já nemám tady kamarád. Am o casă aici nu am nevoie. Bac pula. Já mám doma ženu. Potřebuju peníze a ne kamarád. Agentura dá mě někdy problém. Co mám

dělat. Mám hotel, nechci byt. To já potom musím dlouho tady. La munca na kmen its long. Já nechci long. Mám peníze něco mám tady něco send gadžika mea.“²¹

Informant č. 1 tvrdí: „Když jsem se rozhodl odjet z Rumunska poprvé, bylo mi jasné, že se jen tak nevrátím. Chtěl jsem jiný život, jaký doma. Česká republika nebyla plán. Já ani nevěděl, kam chci letět. Ale tady to není tak těžké. Na začátku stačí agentura a potom jenom pracovat na mě. V jiných zemích, co vím, tak je složité začít pracovat. Tady vidí že můžu mít dobrou práci, ale musím pracovat a učit se.“

Uvádím dva rozhovory, u kterých si můžete všimnout značných rozdílů ve vnímání již předem stanovených cílů. To, co daný migrant od země očekává, hraje tedy velkou roli v dalším rozvíjení jeho dovedností. Pokud již předem informant ví, že zde nechce budovat kariéru, nemá potřebu se dále rozvíjet. Nenalezneme u něj tak velkou potřebu učit se českému jazyku. Můžete si všimnout rozdílů mezi informanty Informant č. 3 je v České republice už 15 let a jeho znalost češtiny je spíše podprůměrná. Na druhé straně potom máme informanta č. 1, který je v ČR 4 roky, a jeho znalost češtiny je více než dobrá. Vše záleží na tom, jak si působení v ČR již ze začátku informant nastaví. Stát v tomto případě tedy hraje až druhotnou roli. Vše záleží na migrantovi, jak chce Českou republiku vnímat. Informanti, kteří chtějí budovat vztahy a kariéru v ČR vypověděli, že Česká republika je jednou z mnoha zemí, kde základním měřítkem je znalost jazyka, následně není problém mít dobře ohodnocenou práci s kariéru postupem.

3.2.2 Agentury a jejich fungování

Tato část výzkumu se týká již zmiňovaných agentur. Zde jsem se také snažila o rozdělení do dvou částí. První část kapitoly se týká zkušeností, které informanti s agenturami mají. V druhé části nalezneme některé uvedené klady a zápory této formy zaměstnávání. Kapitola by měla odpovědět na moji druhou výzkumnou otázku: **„Jaké jsou zkušenosti rumunských migrantů s agenturním zaměstnáváním a co vidí jako klady a zápory této formy zaměstnávání?“**

²¹ Já tady nemám kamarády. Mám doma tady je nepotřebuju. Ty vogo. Já mám doma ženu. Potřebuju vydělat peníze a ne kamarády. S agenturou mám někdy problémy, ale co mám dělat. Mám ubytovnu nechci mít tady byt to bych tu musel zůstat dlouho. Jít pod kmen je taky na dlouho. Nechci tady být dlouho. Vydělám peníze něco si nechám tady a něco pošlu domů ženě.

Zkušenosti informantů:

Pro většinu mých informantů byla Česká republika první zemí, kam vycestovali. Tedy zkušenosti z jiných států nemají. Všechny zkušenosti nebo situace, které uváděli, byly spojeny s agenturou v ČR. Během realizace výzkumu jsem se setkala s několika moc pěknými zážitky a agenturou, ale bohužel i s několika špatnými, kde byla na vině agentura. Nemohu tedy říci, že moji informanti mají pouze špatné nebo pouze dobré zkušenosti. Pravdou však zůstává, že informanti vnímají agenturu jako něco důležitého a do určité doby zásadního pro jejich fungování. Agentura jim zajišťuje bydlení, práci, přísun peněz, pomoc při konzultacích na úřadech nebo v nemocnicích. Jeden z mých informantů mi řekl myšlenku, která ve spojení s agenturami v rumunské komunitě koluje „Agenția este ceva ce nu vreau, dar am nevoie.“ (Agentura je něco, co potřebuju, ale nechci.) Myslím, že tato myšlenka krásně shrnuje to, jak Rumuni na agenturu nahlíží.

Informantka č. 7 říká: Já jsem byla rád, že jsem pod agenturou. Hodně pomohla, já byla tady 1 rok. To ale já nevěděl, co potom. Měla jsem špatnou ruku, musela já do nemocnice na operaci. I stay home 3 měsíce. Musela já vzít kredit. Agentura mi nedala nic. Bak pula. Jo dala potom 2 měsíce, ale to já mít 8 000 měsíc. To já neměla na jídlo. To já, kdybych mult Czechia nechci agenturu.“

Informant č. 2 tvrdí: „I like stay with agency. Help me when I have got problem. Já ne práce a agentura mi dá. Voi face o problemă și agenția va găsi un alt loc de muncă pentru mine.“²²

Klady a zápory agenturního zaměstnání:

V této části jsem se rozhodla výpovědi mých informantů shrnout a vypsát nejčastěji opakované klady a zápory. Během rozhovoru jsem se informantů ptala i na možná řešení těchto problémů. Velkým problémem, který vnímá každý z informantů i ti kteří již pro agenturu nepracují, je nízký **počet zaměstnanců agentury**. Tedy lidí, kteří by jim měli být nápomocni, když potřebují navštívit lékaře nebo zařídit jiné důležité věci, kde potřebují překlad. Agentura nabízí služby koordinátora, avšak koordinátor je bohužel většinou tak zaneprázdněný, že není v jeho moci se věnovat všem lidem, kteří potřebují jeho služby. Je tedy velice časté, že migrant čeká minimálně 3 týdny, než bude mít koordinátor čas, nebo se snaží sehnat si jiného Rumuna,

²² Rád jsem pod agenturou. Pomůže mi, když mám problémy. Nemám práci a agentura mi jí dá. Udělám problém v práci a agentura mi najde jinou.

který mluví česky a pomohl by mu v jeho situaci. Jednoduchým řešením by bylo přijmout a zaučit nové zaměstnance.

Informant č. 3 říká: „Já v Cechi jsem 15 let a to stejný. Bak pula. Am nevoie de mail și coordonatorul nu are timp. Já mám kamarád a on mluv Cechi. On help, já nemužu čekat 3 týden a apoi coordonatorul are timp.“²³

Dalším častým problémem, se kterým se musí cizinci pracující přes agenturu potýkat, jsou **nepřehledné výplatní pásky**. Pokud cizinec dostane nižší peníze, než na které má nárok, nemá šanci to zjistit. Výplatní pásky jsou sestaveny tak, že já sama jsem měla problém se v nich vyznat. Jsou vedeny v českém jazyce, což cizincům dělá ve většině případů velký problém. Ve výplatnici jsou zahrnuty položky pod takovými názvy, že bez pomoci někoho jiného cizinec má problém zjistit i jaká je výše jeho výplaty. Možným řešením by bylo výplatnice vydávat v rodném jazyce informantů.

Informantka č. 8 říká: „Já mám teď docela dobré srovnání. Manžel pracuje pod kmenem a já zatím zůstávám u agentury. Myslím, že já mluvím lépe česky než přítel, ale jeho výplatnici rozumí i on. Já, když mám výplatnici z agentury, mám problém. Nerozumím. Já myslet, že můj jazyk mi pomohl.“

Posledním a největším problémem, které pro cizince agentury představují, je **nízká informovanost** o možných variantách práce a bydlení. Je zde velká řada možností finančních i jiných, bohužel cizinci většinou ani o jedné možnosti nevědí. Pokud se sami koordinátora nezeptají, je jim vše utajeno. Například velká řada cizinců žije v domnění, že týdenní zálohy jsou nutnost. Pokud se však na agentuře zeptáte, zda jde jednoduše zálohy zamítnout a nechávat si posílat měsíčně celou částku, je to možné. Na stejný problém narazíme i u příspěvků na bydlení. Pokud se cizinec stěhuje z ubytovny a má zařízené své bydlení, má nárok na měsíční příspěvek. Pokud však cizinec nezajde na agenturu a nenahlásí, že odhlásil pokoj a nezeptá se na nějaký finanční příspěvek, příspěvku se také nedočká. Těchto situací je řada. Jak informanti vypověděli, většinou se toto děje pouze u cizinců, český zaměstnanec agentury o všem s větší pravděpodobností ví. Následným řešením by bylo informanty již na začátku informovat nebo jim vydat list s informacemi o nárocích na příspěvky v jejich rodném jazyce.

Informantka č. 8 říká že: „Třeba když jsme s manželem končili na ubytovně, tak já jsem vůbec nevěděla, že máme nárok na nějaké peníze. Potom mi česká kamarádka řekla, že mám

²³ Jsem v Čechách 15 let a pořád to je stejný. Potřebuju jít na poštu a koordinátor nemá čas. Mám kamaráda, který mluví Česky, ten mi vždycky pomůže. Já nemůžu čekat 3 týdny, až bude mít koordinátor čas.

nárok na 2 500 za měsíc. Ona říkala, že jí to řekli na agentuře, když byla na začátku. Tak jsem se šla zeptat. Manžel byl taky ještě na agentuře, a tak jsme měli 5 000, ale já bych neměla nic, kdyby mi to kamarádka neřekla.“

Samozřejmě informanti mi uvedly i některé klady, které jim agentura nabízí, a většina z nich by bez agentury nemohla fungovat. Pravdou však zůstává, že většina cizinců u agentury zůstává pouze dokud je to nezbytně nutné. Agentura je velkou pomocnicí hlavně v prvních měsících. Cizinec po příjezdu do ČR nemusí zařizovat nic, je o něj díky agentuře postaráno. To informanti vidí jako veliké plus. Mají zařízené bydlení, práci, doktora a jiné životně důležité věci. Dle informantů je agentura ideálním a jediným řešením, pokud chce cizinec jednoduše a legálně pracovat v ČR.

Informant č.1 říká: „Já si myslím, že agentura má některé dobré a některé špatné věci. Hodně mi pomohla, když jsem byl tady nový. Ale je dobré začít rychle česky a potom gata na agentuře. Na začátku je to s agenturou lehké, ale když lid vidí jiné možnosti, tak ho agentura svazuje a zjistí, že vlastně okrádá o peníze. Akorát to s cizincem umí. Zná, že Rumun, který neumí mluvit, tak agenturu musí mít. A toho dost využívá. Tak dopadne, že cizinec je agentuře vděčný a nevidí, že jinde by měl dobrý peníze. Bak pula agentura.“

3.2.3 Cíle a možnosti rumunských pracovníků v současnosti

Tato kapitola je svým způsobem propojena s první částí výzkumu. Mluvit zde budeme převážně o informantech, kteří v České republice chtějí zůstat. Abychom mohli odpovědět na otázky kladené v této kapitole, měli bychom se vrátit na začátek a zjistit, jak který informant vnímá svůj „domov“. Od tohoto jednoduchého slova se vše odvíjí. Výzkumnou otázkou, kterou jsem si v této části kladla, byla: **„Jaké kroky informanti realizují k tomu, aby došlo k uskutečnění jejich cílů?“**

Velice málo informantů mi odpovědělo, že žádné cíle nemají nebo si je nekladou. Z 8 informantů dva jsou v ČR pouze kvůli penězům. Nemají tedy vůbec žádné další cíle, spíš by byli rádi, kdyby to zůstalo tak, jak je. Velice mě však zaujala odpověď informanta č. 4 „Já, když jsem přijel do ČR, tak jsem neměl v plánu, že jednou budu takhle vysoko. Myslím, že pokud něco chceme, je jedno, jak dlouho to bude trvat, ale jednou to mít budu. Já se pořád učím. Moje čeština má taky trochu problém. Ale chci a ty kroky dělám malé, ale dělám. Tady v ČR to není tak těžké, musíš jenom chtít. Já bych chtěl třeba dělat translator. Chci k soudu. Přítelkyně bude na policii pracovat a já chci jít k soudu překládat. Baví mě jazyk a baví mě čeština. Ale nečekám, že mě někdo něco dá, musím si to vzít sám. Budu mít dceru a chci, aby ona řekla:

táta přijel, neuměl nic a teď dělá dobrou práci, která ho baví, protože měl cíl.“ Možností je tedy velká řada, je však důležité, aby byl migrant rozhodnutý, zda je ČR pouze přestupní stanicí nebo zde chce své sny a cíle realizovat. Další velice zajímavou odpověď jsem se dozvěděla od informantka č. 8: „Já mám tady v ČR velkou řadu známých. Je pravdou, že já se chci vrátit zpět do Rumunska a cíl, který jsem měla, jsem si skoro už splnila. Chtěla jsem vydělat peníze a naučit se jazyk a to myslím, že je dobrý. Ale jsem trochu překvapená, protože když já mluvím s někým taky v ČR, tak slyším jenom furt někoho nadávat, že nemůže něco udělat, ale já myslím, že nechce. Já jsem přijela sem a neuměla nic, a to bylo blbý. Ale já myslím, že pro Čecha, který umí česky, jsou možnosti veliké, jenom musí chtít.“ Jak jsem již výše uváděla, měla jsem rozmanité informanty, ale mohu říci, že většina jich určité cíle měla a prvním krokem, který vede k uskutečnění jejich cílů, je ctižádost a snaha se naučit jazyk.

4 ZÁVĚR

V první části práce se věnuji seznámení s tématem. Přibližuji zde okolnosti, které mě během výběru provázely a osobní důvody, které nakonec rozhodly o tématu „Agenturní zaměstnání z pohledu rumunských obyvatel“. V rumunské komunitě se již nějakou dobu pohybuji, proto vím, že velkém množství rumunských obyvatel přijíždí do České republiky za prací a jsou zaměstnávány pod agenturami. Těchto vědomostí i svých kontaktů v komunitě jsem při výzkumu využila.

Před realizací jakéhokoli výzkumu je důležité si zjistit všechny dostupné informace a prozkoumat koncepty, se kterými budu pracovat. K tomuto účelu sloužila teoretická část, která pro mě byla velice důležitá. Věnovala jsem se zde konceptu migrace, v rámci, kterého jsem se zajímala převážně o pracovní migraci. Uvádím zde také jednotlivé přístupy k migraci jako jsou např. Ravensteinovy zákony migrace, které položily základní kámen teorii „push and pull“. Tato teorie je založena na rozdělení migračních faktorů do dvou skupin. Faktorům, které migranta nutí k opuštění domoviny, říkáme „push“ a ty, které migranta přitahují, nazýváme „pull“. Dále se zde zmiňuji o soudobých teoriích v oblasti migrace, a to konkrétně o transnacionální migraci. Tento přístup je založen na sledování vazeb, které díky migraci vznikají. Migrant si i díky moderním technologiím a vyšší možnosti mobility udržuje kontakty ve své domovině, ale zároveň si vytváří nové v místě migrace. V části, která se věnuje migraci, uvádím i zmínku o důležitých dokumentech, které by si měl cizinec při vstupu do České republiky vyřídit. Jedná se o rodné číslo, krátkodobý pobyt a později dlouhodobý pobyt.

Další část této kapitoly se věnuje rumunským obyvatelům. Jsem ráda, že v této části do značné míry mohu vycházet z vlastních zkušeností. V červnu 2019 jsem měla i možnost Rumunsko na měsíc navštívit. Popisuji zde typické znaky komunikace, kterých jsem si během svého výzkumu všimla. Mluvím například o typickém „rumunském rozhovoru“, který je „temperamentnější“ než na jaký jsme zvyklí u občanů jiných zemí. V neposlední řadě v této kapitole nalezneme informace o pracovních agenturách. Během výzkumu jsem měla možnost navštívit jednu z agentur i osobně, což pro mě bylo velkým benefitem. V kapitole se věnuji popisu fungování agentur v Pardubicích, zabývala jsem se konkrétně dvěma agenturami: Simix a Manuvia. Agentura cizincům nabízí pomoc při zajištění pojištění, práce a ubytování. Popisuji zde také fungování koordinátora, který je pro migranty velice důležitou součástí každodenního života. Jedná se o prvního člověka, na kterého se cizinec při jakémkoliv problému může obrátit.

Další kapitola mé práce je věnována metodologii výzkumu. Nalezneme přiblížení jak mých informantů, tak mého přístupu k výzkumu. Pro svůj výzkum jsem si vybrala metody

kvalitativního výzkumu. Výzkumné šetření jsem prováděla formou opakovaných rozhovorů s jednotlivými informanty. Co se týče času a místa realizace rozhovorů, přizpůsobovala jsem se informantům, kteří většinou pracují na směny, což bylo velmi náročné.

Věnuji se zde také oblasti otázek pokládaných během rozhovoru, které se vztahovaly ke třem zvoleným výzkumným otázkám. První výzkumná otázka zní: „**Jaké kroky informanti realizují k tomu, aby došlo k uskutečnění jejich cílů?**“ Otázky související z touho výzkumnou otázkou jsem vybírala vždy podle situace. Další výzkumná otázka se zabývá vztahem mezi agenturou a cizincem. „**Jaké jsou zkušenosti rumunských migrantů s agenturním zaměstnáváním a co vidí jako klady a zápory této formy zaměstnávání?**“ Poslední výzkumnou otázkou je: „**Co rumunští obyvatelé očekávají od života v České republice?**“ Otázky mám tedy rozděleny do těchto třech oblastí a této struktury se držím i při interpretaci výsledků.

Poslední oblast metodologické kapitoly se věnuje etice. Již dopředu jsem věděla, že díky osobnímu kontaktu s touto komunitou ve mně mají určitou důvěru, chtěla jsem však tuto důvěru ještě posílit. Bylo to pro mě velice důležité, protože jsem mohla následně spoléhat na výpovědi informantů. Pro svůj výzkum jsem použila formu opakovaného a rozšiřovaného informovaného souhlasu, který jsem každý rozhovor doplňovala o získané informace a nechala informanta podepsat.

Poslední část práce se věnuje odpovědím na výzkumné otázky a zpracování všech rozhovorů. Začínám zde se stručnou charakteristikou skupiny mých osmi hlavních informantů z řad rumunských pracovníků. U dvou se pozastavuji podrobněji a popisuji jejich životní příběh. Vybrala jsem tyto dva příběhy proto, že jsou velice rozdílné, ale zároveň v nich mluvím o lidech stejné národnosti. Jak v kapitole píše, příběh druhého informanta byl velice složitý a taktéž jeho obtěžování vzhledem k mé osobě nebylo příjemné. Jsem však ráda, že se mi povedlo rozhovor dokončit.

Druhá obsáhlejší část této kapitoly se věnuje odpovědím na výzkumné otázky. V části, která je věnována otázce „**Co rumunští obyvatelé očekávají od života v České republice?**“, využívám již zmínění teorie „push-pull“ faktorů. Nejprve se věnuji faktorům „push“. Uvádím zde důvody, které vedou informanty k opuštění domoviny, konkrétně mluvíme o ekonomických důvodech a důvodech omezených možností seberealizace v Rumunsku. Druhá část otázky využívá „pull“ faktory zde uvádím naopak co migranty táhlo do ČR. Jedná se o lepší výdělek za méně úsilí a nabírání nových zkušeností. Druhá otázka se věnuje agenturám: „**Jaké jsou zkušenosti rumunských migrantů s agenturním zaměstnáváním a co vidí jako klady a zápory této formy zaměstnávání?**“ Popisuji zde několik zkušeností, které informanti

s agenturami mají. Zmiňuji jak ty kladné, tak záporné. V konečném součtu většina informantů odpověděla, že agentury jsou nápomocné hlavně v začátcích. V budoucnu jsou spíše něčím, čeho se informant dobrovolně zbavuje pro lepší výdělek. Poslední oblastí a zároveň otázkou je: **„Jaké kroky informanti realizují k tomu, aby došlo k uskutečnění jejich cílů?“** Odpovědi na tuto otázku jsou do velké míry provázané s otázkou první. Zjistila jsem, že je pro informanty rozhodující, jak od začátku pobytu v ČR vnímají svůj domov. Otázka dělí informanty do dvou skupin, na ty, kteří vnímají ČR pouze jako prostředek pro lepší výdělek a plánují se vrátit domů a na ty, kteří zde vidí svou budoucnost. Na realizaci cílů je tedy možné se ptát především u těch, kteří v ČR budoucnost chtějí a vidí. Mí informanti zde možností vidí nespočet, je pouze na každém, jak je využije. Mohu říci, že každý můj informant, který své životní cíle chtěl realizovat v ČR, možností využíval naplno. Jsem velice vděčná, že jsem mohla své informanty poznat a nějakou dobu s nimi spolupracovat. Díky nim jsem byla schopná podat zprávu o tom, jak je rumunskými obyvateli vnímána pracovní agentura a jakou roli hraje v jejich životech.

POUŽITÁ LITERATURA

- Bade, K. J. 2005. *Evropa v pohybu: Evropské migrace dvou staletí*. Praha: Lidové noviny.
- Bauman, Z. 1999. *Globalizace. Důsledky pro člověka*. Praha: Mladá fronta.
- Barša, P., A. Baršová 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Mezinárodní politický ústav.
- Čerňanská, B. 2018. Teorie push and pull vlivů na migraci. *Encyklopedie migrace*. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/teorie-push-pull/> [22. 9. 2019]
- Česko. Zákon č. 435 ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti, in Sběrka zákonů České republiky 2004. částka 143/2004.
- Česko. Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákon zákoník práce, in Sběrka zákonů České republiky 2006. částka 84/2006.
- Český statistický úřad 2006. Cizinci: počet cizinců - Metodika: kategorie a typy pobytů cizinců v ČR. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_pocet_cizincu-metodika-kategorie-a-typy-pobytu-cizincu-v-cr-c- [12.9.2019]
- Česko. Zákon č. 326 ze dne 23. prosince 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, in Sběrka zákonů České republiky 1999, částka 106/1999.
- Česko. Zákon č. 325 ze dne 23. prosince 1996 o azylu, in Sběrka zákonů České republiky 1996, částka 106/ 1999.
- Drbohlav, D., Z. Uherek 2007. Reflexe migračních teorií. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/~ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf> [2. 11. 2019]
- Eriksen, T. H. 2002. *Ethnicity and Nationalism*. London: Pluto Press.
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Henig, D. 2007. Migrace, *Antropowebzin* 2-3. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/migrace> [19. 10. 2019]
- Horáková, M. 2003. *Mezinárodní migrace a migrace cizí pracovní síly*. Praha: VÚPSV.
- Ministerstvo vnitra České republiky 2019. Cizinci s povoleným pobytem. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx> [28. 8. 2019]
- Ministerstvo vnitra České republiky 2019. Krátkodobý pobyt. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vizum-k-pobytu-do-90-dnu-kratkodobe.aspx> [25. 8. 2019]
- Náhlíková Katelová, R. 2018. Agenturní zaměstnávání. Právní prostor. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pracovni-pravo/agenturni-zamestnavani> [10. 10. 2019]

- Palát, M. 2014. Příčiny vzniku migrace a souvisejících teorií. *Sborník příspěvků. XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf [2. 11. 2019]
- Soukup, M. 2014. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Praha: Karolinum.
- Szaló, C. 2007. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Široký, J. 2011. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. Brno: Computer Press.
- Tejchman, M. 2004. *Nicolae Ceaușescu*. Praha: Lidové noviny.
- Vertovec, S. 2009. *Transnationalism*. London: Routledge.

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha 1 – Terminologie informantů.

PŘÍLOHA 1:

TERMINOLOGIE POUŽIVANÁ INFORMANTY:

„**Pod kmen**“/ „**Pod kmenem**“ – Opustit agenturu a pracovat jako zaměstnanec firmy.

„**La munca**“ – Práce nebo chodit do práce

„**prasečák**“ – autobus, který je každý den vozí do práce

„**bač**“ – chovatel ovcí, v ČR můžeme nalézt podobné slovo „bača“

„**bos**“ – vedoucí

„**bak pula**“ – sprosté slovo v Českém překladu „Ty vogo“ / „Do háje“. Jedná se o velice používanou frázi. Můžeme jí slyšet většinou po každé větě.

„**gata**“ – konec

„**operátor**“ – operátor výroby. Jedná se o funkci, kterou ve svém zaměstnání vykonává. Jinak řečeno také dělník na lince.

„**machin keeper**“ – další z funkcí, které je možné vykonávat. Jedná se o pozici v práci, kde se zaměstnanec stará pouze o přístroje.

„**jumper**“ – Pracovní funkce. Je to tzv. doplňovač, který se stará pouze o materiál.

„**gadžika**“ – přítelkyně

„**rumunský Rom**“ – pojem, který používají na odlišení Rumunů a rumunských Romů.

„**cigán**“ – Český Rom

„**hotel**“ – ubytovna

„**mult**“ – hodně

„**binne**“ – dobře

„**výplatnice**“ – výplatní páska